

Till
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2015-02-19

Rapport Systematiskt miljöarbete- Miljöeffektiva transporter

Remiss från stadsrevisionen dnr 3.1.3–164-2014

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på rapporten från stadsrevisionen.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektörMarie Janemar
avdelningschef

Sammanfattning

Revisionskontoret har genomfört en granskning avseende det systematiska miljöarbetet med inriktning på *Stockholms stads miljöprogram 2012-2015*. Granskningen begränsas till att omfatta miljöprogrammets målområde ”Miljöeffektiva transporter”. Förvaltningen instämmer i stadsrevisionens bedömningar. Förvaltningen menar att en svaghet i miljöarbetet är att åtgärder inom målområdet inte alltid bedöms utifrån hur effektivt de bidrar till miljöprogrammets målformuleringar utan styrs primärt utifrån krav som framställs i budgetprocessen. En budget i balans bedöms som det absolut viktigaste målet, ett exempel på pågående målkonflikt mellan miljömål och budget gäller stadsdelsförvaltningens fordonsflotta. För närvarande ligger ett centralt utfärdat moratorium för tecknande av nya leasingavtal. Då stadsdelsförvaltningen fortfarande har behov av bilar men inte kan teckna nya leasingavtal har effekten blivit att äldre, tidigare leasade bilar köps in efter leasingtidens slut. Konsekvensen blir att fordonsflottans genomsnittsalder ökar, miljöprestandan försämras och anskaffande av miljöklassade bilar uteblir.

Ärendets beredning

Detta ärende har utarbetats inom strategiska avdelningen.

Bakgrund

Revisionskontoret har genomfört en granskning avseende det systematiska miljöarbetet med inriktning på *Stockholms stads miljöprogram 2012-2015*. Granskningen begränsas till att omfatta miljöprogrammets målområde ”Miljöeffektiva transporter”. Granskningen har genomförts genom studier av dokument och intervjuer. Följande nämnder omfattas:

- Trafiknämnden
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Stadsbyggnadsnämnden
- Exploateringsnämnden
- Utbildningsnämnden
- Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd
- Kommunstyrelsen berörs också utifrån sitt övergripande uppföljningsansvar för miljöprogrammet.

Sammanfattning av remissen

Ett av fullmäktiges mål är att *Stockholms livsmiljö ska vara hållbar*. Kommunfullmäktige har antagit ett miljöprogram som styrdokument för perioden 2012-2015. Miljöprogrammet fastslår mål men tar inte upp vilka specifika åtgärder som ska vidtas för att målen ska uppnås. Enligt miljöprogrammet ska alla stadens nämnder och styrelser klarlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva åtgärder för att minska detta i en miljöhandlingsplan. Syftet med miljöhandlingsplanerna har därmed varit att fungera som ett internt verktyg för nämnderna att sätta igång arbetet med implementering av miljöprogrammet samt förtydliga att miljöprogrammet omfattar alla stadens nämnder och styrelser.

På stadsledningskontoret har en controller ansvar för uppföljning av respektive verksamhetsområdesmål. Nämnder med uppföljningsansvar för miljöprogrammets delmål rapporterar resultatet för föregående helår på en särskild blankett som bifogas som bilaga till tertialrapport 1. På grundval av denna redovisning upprättar stadsledningskontoret en årlig sammanställning till kommunfullmäktige med redovisning av miljöprogramsuppföljningen på delmålsnivå. Särskilt indikatorernas utfall väger tungt men även aktiviteter och övriga beskrivningar ingår i bedömningen. Stadsledningskontorets sammanställning bifogas i tertialrapport 2 eller i årsredovisningen vilket innebär att

kommunfullmäktiges uppföljning av miljöprogrammet riskerar att släpa efter med mer än ett år.

Under programperioden ska inom ramen för inriktningsmålet ”Miljöeffektiva transporter” följande delmål uppnås:

Delmål	Uppföljningsansvar
1.1 Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska.	Kommunstyrelsen
1.1 Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle, och av stadens upphandlade transporttjänster ska miljöfordonsandelen öka.	Miljö- och hälsoskydds nämnden
1.2 Miljökvalitetsnormerna för luft ska uppnås.	Kommunstyrelsen tillsammans med Miljö- och hälsoskydds nämnden
1.3 Gång- och cykelresandet ska öka.	Trafiknämnden
1.4 Kollektivtrafikens andel ska öka.	Trafiknämnden
1.5 Nya personbilar som säljs ska till minst 50 procent vara miljöbilar. 10 procent av nyregistrerade tunga fordon ska vara miljöbilsklassade. Försäljningen av miljöbränsle ska uppgå till 16 procent.	Miljö- och hälskydds nämnden
1.6 Trafikbullret utomhus ska minska.	Miljö- och hälsoskydds nämnden

Inom ramen för granskningen besvaras följande frågor:

- Är ansvars- och uppgiftsfördelningen i det systematiska miljöarbetet tydligt mellan nämnder/styrelser avseende delområdet ”Miljöeffektiva transporter”?
- Finns system och rutiner för att bedriva, följa upp och kvalitetssäkra det systematiska miljöarbetet inom delområdet ”Miljöeffektiva transporter”?
- Redovisas och kommuniceras måluppfyllelsen regelbundet och på ett tydligt sätt?
- Sker samverkan mellan de nämnder/styrelser som har ansvar för måluppfyllelse inom angivet målområde?

Stadsrevisionens sammanställning avseende Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd:

Nämnd	Styrkor	Svagheter
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	<p>Har gjort en bedömning av vad som är mest relevant för nämnden.</p> <p>Samarbete med andra förvaltningar för framtagande av miljöhandlingsplan.</p> <p>Miljöhandlingsplanen anger tydligt vem/vilka funktioner som har ansvar för olika delar av miljöarbetet.</p> <p>Eco-driving kurs för anställda.</p>	<p>Åtgärder bedöms inte utifrån hur effektivt de leder till måluppfyllelse.</p> <p>Ekonomiska mål hamnar i konflikt med miljömålen.</p>

Stadsrevisionens rekommendationer för stadens utvecklingsarbete för måluppfyllelse av miljöprogrammet:

Upprätta en stadsövergripande åtgärdsplan kopplat till miljöprogrammet utifrån nuläge och målbild för att tydliggöra ansvarsfördelningen för genomförande och måluppfyllelse samt integrering i övriga planer och strategier.

- Nuvarande fokus på åtgärder ligger generellt på nämndernas direkta miljöaspekter exempelvis resepolicy och tjänstebilar där man har full råddighet. Bedömningen är att det inom Stockholms stad saknas en strategisk styrning som omfattar helheten och involverar flera nämnder och andra intressenter. Exempel på sådana målområden är miljökvalitetsnormer för luft och exempel på åtgärdsplaner är styrning av decentraliserad upphandling.
- För en effektiv styrning mot målen behövs en övergripande analys av åtgärdsbehov, åtgärders effekt och nämndernas

rådighet. En stadsövergripande åtgärdsplan som definierar de väsentliga åtgärder som behövs för att nå miljöprogrammets mål och definierar ansvarsfördelningen för genomförande samt måluppfyllelse är en tänkbar lösning.

Tydliggöra riktlinjer, arbetsmetoder och stöd angående implementering av miljöprogrammet.

- Vägledning och stöd har enligt intervjuade i stor utsträckning saknats till exempel i framtagandet av miljöhandlingsplaner vilket redan framkommit i tidigare granskning. Resultatet är en heterogen samling dokument med olika struktur, inriktningar och fokus. Bedömningen är att det finns utrymme för högre effektivitet och bättre kvalitet genom central vägledning och/eller samarbete.
- Idag sker inget formellt samarbete mellan förvaltningar angående miljöprogrammet annat än inom projekt som råkar ha bäring på miljöprogrammet. En formalisering av sådant samarbete förväntas öka effektiviteten genom att bra exempel delas, nya idéer skapas och motivationen att jobba med miljöprogrammet ökar.

Öka effektiviteten av uppföljningen.

- I vissa fall mäter fastställda indikatorer inte mot komponenter av miljöprogrammets delmål så som de är definierade. För att säkerställa att rapportering och uppföljning effektivt styr arbetet bör indikatorerna kopplas bättre med delmålens komponenter.
- Kommunstyrelsen tillsammans med ansvariga nämnder och styrelser bör tänka igenom om och vad som skall rapporteras till kommunfullmäktige med tertialrapport 1 för att ge en uppföljning av miljöprogrammets status och möjlighet att påverka följande års inriktningsbeslut. Av detta följer att tidpunkten för nämndernas och styrelsernas rapportering till kommunstyrelsen bör tidigareläggas.
- Nämnder och styrelser behöver säkerställa tillgång till en samlad och tidsmässigt relevant bedömning av miljöprogrammets utfall för att kunna planera nödvändiga åtgärder. Oavsett om detta sker genom en central, riktad kommunikation till berörda nämnder eller genom att dessa aktivt inhämtar information så behöver rutiner och ansvar klargöras.

Se över riktlinjer för decentraliserad upphandling.

Ett område med särskilt stor påverkan på målområdet miljöeffektiva transporter är upphandling, vilken förekommer t.ex. i centraliserad form med stöd av serviceförvaltningen samt decentraliserat inom de olika förvaltningarna. Vid decentraliserad upphandling av transporttjänster använder flera nämnder en inaktuell upphandlingsguide vilket innebär risk för felaktigt kravställande. Enheten för upphandling och konkurrens vid stadsledningskontoret samlar guider med mera på intranätet men där återfinns inget material som ger stöd angående upphandling av miljöeffektiva transporter.

- En rekommendation är att aktuella vägledningsdokument för upphandling av miljöeffektiva transporter tas fram i mån av behov och görs tillgängliga på intranätet samt att berörda nämnder tar del av dessa.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholms stads miljöprogram 2012-2015 är en grundläggande del i en hållbar stadsutveckling. Programmet syftar till att bryta ned stadens verksamhetsmål *Stockholms livsmiljö ska vara hållbar* till begripliga och uppföljningsbara delmål. Programmet pekar ut uppföljningsansvariga nämnder/bolag och lämnar förslag på hur delmålen kan följas upp. I fördelningen av uppföljningsansvaret har hänsyn tagits till nämnders och bolagsstyrelsers rådighet över målet. Så kallade ”verka för mål” har inte helt kunnat undvikas. Förvaltningen menar dock att i begreppet ”rådighet” ingår att staden kan skapa förutsättningar för måluppfyllelse hos aktörer inom områden där staden inte har egen verksamhet.

Förvaltningen menar att en svaghet i miljöarbetet är att åtgärder inom målområdet inte alltid bedöms utifrån hur effektivt de bidrar till miljöprogrammets målformuleringar utan styrs primärt utifrån krav som framställs i budgetprocessen. En budget i balans bedöms som det absolut viktigaste målet, ett exempel på pågående målkonflikt mellan miljömål och budget gäller stadsdelsförvaltningens fordonsflotta. För närvarande ligger ett centralt utfärdat moratorium för tecknande av nya leasingavtal. Då stadsdelsförvaltningen fortfarande har behov av bilar men inte kan teckna nya leasingavtal har effekten blivit att äldre, tidigare leasade bilar köps in efter leasingtidens slut. Konsekvensen blir att

fordonsflottans genomsnittsalder ökar, miljöprestandan försämras och anskaffande av miljöklassade bilar uteblir.

Förvaltningen instämmer för övrigt i stadsrevisionens bedömningar. Stadsrevisionens förslag till åtgärder för säkerställande av att miljöprogrammets mål uppnås, förefaller också vara en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Förvaltningen anser att det är viktigt med en fördjupad samverkan både internt inom den egna organisationen och mellan stadens olika nämnder/styrelser samt andra berörda aktörer och myndigheter.
